

જુદા જુદા દેશના વિચિત્ર

❀ રીવાજે ❀

ભાષણ કર્તા.

મીનોચેહેર મહેરવાનજી પાવરી.

(બી. એ. એલ. એલ. બી.)

છપાવી પ્રગટ કરનાર;

નવસારી જ્ઞાન પ્રસારક મંડળી.

ઈ. સ. ૧૯૨૦

મુરત જૈન એન્ડન પ્રીટિંગ પ્રેસ

❀ ધ્યાંય ❀

કલુપીટ બજાર-મુરત.

જાન્યુઆરી ૧૯૨૪
અમદાવાદ
સંસ્કૃતી કોષ્ટક-સંગ્રહ
૮૬૬
સંસ્કૃતી કોષ્ટક-સંગ્રહ

ખુલાસો. ૪

નવસારી જ્ઞાન પ્રસારક મંડળી મારફતે થતાં ભાષણો પૈકી ઉત્તમ ભાષણ
જે ભાષણ કર્તા લખી આપે તે છે પાવવાની મતલબથી એક પેટા પ્રકર
સ્થાપવાની નેમ રાખીને કલકત્તાવાળાં બાઈ સાહેબ જરમાનુ ફરામજી
બુમલાખાઉએ રૂ. ૧૦૦ પોતાના સામુજી બાઈ સાહેબ રતનખાઈ મનચેરજી
બુમલાખાઉની યાદગારીમાં આપેલા હતા, પરંતુ ફંડમાં બીજાં નાણાં નહીં
હરાયાથી એ રૂપિયા મંડળીના ચાલુ ફંડમાં નાખવા ઠરાવ થયો હતો.
મીં. મીનોચેહેર મહેરવાનજી પાવરી બી. એ. એલ. એલ. બી, એમણે
“ જુદા જુદા દેશના વિચિત્ર રીવાજો ” ઉપર મંડળી તરફથી એક ભાષણ
આપ્યું, જે શ્રોતાજનોને પસંદ પડવાથી કારોબારી કમીટીએ છપાવી પ્રસિદ્ધ
કરવાનો ઠરાવ કીધાથી આ ભાષણ છપાવવામાં આવ્યું છે.

નવસારી.
તા. ૮-૪-૨૦

મં. પા. દેશાઈ.
શા. મ. દેશાઈ.
ઓ. સેક્રેટરીઓ.
નો. રૂ. ૧૦ પ્ર. મંડળી.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૮૭૯૬ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ગુ.દ. ગુ.દ. દેશી વિધિ
શાળા

વિષય ૨૭૪.૨૨૫.૧.૪

જુદા જુદા દેશોના વીચીત્ર

❀ રીવાજો. ❀

(રચનાર:- મી. મીનાચંદ્રેશ મેહરવાનજી પાવરી-ખી. એ. એલ. એલ ખી.)

“ રીવાજ ” એ ધણેજ બહોળો શબ્દ છે એટલે બહોળો કે જે દુન્યાના જુદા જુદા દેશોના રીવાજોનો આપણે અભ્યાસ કરવા માંગે તો વરસો સુધી મેહનત દેવા છતાં આપણો અભ્યાસ અધુરોજ રહેશે. તેમાં એ રીવાજોની ઉત્પત્તિ કેમ થઈ તથા તેનો ફેલાવો ક્યારે અને કેવી રીતે થયો એ શોધી કાઢવું કેવળ અશક્ય છે. હાલનો આપણો વીશમ દુન્યાના બધા રીવાજો માટે નથી પણ જે રીવાજોમાં કંઈ રમુજ યા વીચીત્ર તત્વ સમાયલું હોય તે રીવાજોને લખતો છું. કેટલીક વખતે રીવાજની ઉત્પત્તિ તેની શરૂઆતમાં સમજમાં આવી શકે એવી હોય છે પણ વખતના વહેવા સાથે ઉત્પત્તિ કેમ થઈ, ક્યાં થઈ, વીચેરે જુદી જવાયાથી રીવાજ વીચીત્ર થઈ પડે છે. દાખલા તરીકે એ કદીમથી ચાલતો આવેલો રીવાજ છે કે ઇજિપ્શીયન લોકો લગ્નની કીચા ચાલતી હોય તે દરમ્યાન તુરતના કોઈપણ ગુજરેલા માણસનું શરીર ત્યાં હાજર રાખતા હતા. સુધરેલા દેશોના સુસાધારોને એ રીવાજ ધણેજ વીચીત્ર લાગતો હતો પણ જ્યારે એ રીવાજની ઉત્પત્તિ જણાઈ ત્યારે એ રીવાજમાં પણ એકસ શીલસુરી સમાયતી છે એમ માલમ પડ્યું. જ્યારે પણ લગ્નનો પ્રસંગ હોય છે ત્યારે ધણું ખર્ચ પરજીતાં જોડાં તથા તેમના ખેશ કુટુંબમાં આનંદ વ્યાપી રહે છે અને તે આનંદમાં માણસને આખરે મોતને શરણુ થવાનું છે એ જુદી જગ્યામાં નહીં આવે તથા તેની યાદ તાજી રાખવા એ સુવેલું શરીર રજી કરવામાં આવતું હતું એક બીજો ખુલાસો પણ એ માટે આપવામાં આવે છે. સાધારણ રીતે માણસોમાં એવી માન્યતા છે કે જે સમયે આપણે આપણને ધણેજ સુખી ધારે છીએ ત્યારે કંઈ મોટું દુખ આપણાપર આવી પડે છે; તેથી સંપૂર્ણ સુખનો ખ્યાલ મગજમાં દાખલ નહીં થાય તે માટે એ શરીર રાખવામાં આવતું હતું સમજા સમયમાં દુઃખનો ખ્યાલ આપતો રીવાજ યુરોપીયન લોકોમાં પણ મોજુદ છે. પરજીતાં નરનારી જ્યારે પરજીતે ઘેર આવે છે ત્યારે તેમના ખેશીઓ તેમના તરફ જુના ખાસકાં નાખે છે કે તે લોકોને તેજાના સુખમાં લગ્નનો

હાલનો વીશ્ય સારી રીતે સમજી શકાય તે માટે તેને ૭) ભાગમાં વહેંચી નાખવામાં આવ્યો છે.

- ભાગ ૧) જનમને લગતા રીવાજો
 „ ૨) લગનને લગતા રીવાજો
 „ ૩) મરણને લગતા રીવાજો
 „ ૪) સમાધિને લગતા રીવાજો
 „ ૫) ખુમસુરતીને લગતા રીવાજો
 „ ૬) વેહમી રીવાજો
 „ ૭) એ ૭ ભાગમાં નહીં આવી જતા ખીમ રીવાજો.

ભાગ ૧) જનમને લગતા રીવાજો.

મીઠા એક હોસેન લખે છે કે દક્ષીણ હિન્દુસ્તાનમાં હલકા જાતનાં લોકોમાં જ્યારે કોઇ બાપડી હમેશદાર હોય છે અને તેને છુટવાનો વખત નજદીક આવે છે ત્યારે તેને પાન સોપારીનું એક બીડું અવાડવામાં આવે છે. પછી ચોક્કસ ઝાડપાડામાંથી રસ કાઢીને પહેલે ધણીને પીવડાવામાં આવે છે અને બાકીના તે બાપડીને પીતાડવામાં આવે છે. અચ્ચું જનમ્યા પછી તરતજ ધણી પોતાની બાપડીનાં કપડાં પહેરી દે છે અને તે બાપડીની પથારી પર બચ્ચાની પાસે તે સુએ છે એમ પાંચ દશ મીટીર સુતા પછી તે ઉડી જાય છે અને સુવાવડી બાઈ લાં સુએ છે. દક્ષીણ હિન્દુસ્તાનમાં એ રીવાજ માટે રેવરન્ડ જે. કેન નીચલી વીગત આપે છે. જ્યારે જનમ આપવાને વખત નજદીક આવે છે ત્યારે બાપડી પોતાના ધણીને તે માટે ખબર આપે છે. તરતજ ધણી પોતાની બાપડીનાં કપડાં પહેરી લઇ એક અંધારી કોટડીમાં જઇ પથારી પર સુએ છે અને અચ્ચું જનમતાં તેને તેના બાપડી પાસે સુવાડવામાં આવે છે અને એ સુતેલી હાલતમાંજ ત્રણ ચાર દીવસ ધણીને રહેવું પડે છે અને ખોરાક પણ તેને સુતાં સુતાંજ અવાડવામાં આવે છે.

સોલોમન ટાપુ પર જ્યારે કોઇ બાપડી અચ્ચાને જનમ આપવાની હોય છે ત્યારે ગામની બધી બાપડીઓ ઉકરડા જેવી જગ્યાએ ઝાડના પતરાંની એક ઝુપડી બાંધે છે કોઇ પણ મરદનો તેમાં હાથ હોતો નથી અને એવી બીનાશચાળી અને ગંધીલી જગ્યાએ અચ્ચાને જનમ થાય છે જ્યારે ધણીને લગભગ પંદર દીવસ સુધી પોતાની બાપડી કે અચ્ચાં આગળ આવવા દેવામાં આવતો નથી.

ટોરેસરેત્સના ટાપુ પર જ્યારે છુટવાનો વખત ધણી નજદીક હોય છે ત્યારે ધણી દરીયામાં પડી ત્યાં ચાલુ દુબડી માર્યા કરે છે કારણ કે એ લોકોમાં એવી માન્યતા છે કે તેથી બાપડીનું કુખ એકદમ થાય છે. એકપામાઇનોરમાં એવો રીવાજ છે કે જ્યે એક સ્ત્રી રી હોય અને બધા ધણીજ કપાં છતાં અચ્ચાં પેદા થતાં નહીં હોય તો કાલો માંજ અચ્ચાથી અચ્ચા થાય છે.

પરશીઓનામાં કોઇ બી વાંજણી હોય છે ત્યારે મુસલમાનોના “સફર” મહીનાના છેલ્લા સોમવરને દીવસે સત્ત બદામ, સાત વાંજનત, એક જાતનો રોષો આવે છે તેનાં સાત પાતરાં તથા તે બાઇડીની જેટલી ઉંચાઇ હોય તેટલી લંબાઇના દોરાના ત્રણ કટકા લેઇ પરશીઆ બાળીને ૧૫થરનો સીંઢ છે ત્યાં જાએ છે અને ચોકસ લણુતર લણ્યા પછી તે બાઇડી સીંઢની આસપાસ ત્રણ ફેરા ફેરે છે. એ રીવાજ મશહ અને હમદાનમાં ચાલુ છે. ઇરાનનાં બીજા શહેરોમાં એવી માન્યતા છે કે તુરતના મુવેલાં માણસની કબર ઉધડી તેનું શરીર વાંજણી જાને બતાવવામાં આવે તો તેને બચ્ચું અવતરશે.

આરબોમાં જ્યારે જનમ આપવાનો વખત નજદીક આવે છે ત્યારે ધણી મારે તે આશ્વ કરક સમય થઇ પડે છે. પોતાના કોઇ દોસ્તને ખબર લાવવા કહી ધણી ઘેરની બહાર નીકળી પડે છે. જો છોકરો જનમે છે તો પેલો દોસ્ત દોડતો ખબર પોહચાડવા આવે છે પણ જો છોકરી જનમે છે ત્યારે કોઇના મરણની ખબર સમજતો હોય એવો દેખાવ આપતો લાગે છે આરબોમાં એક છોકરી પરણી શકે તેટલી ઉંમરમાં આવે ત્યાં સુધી તેને કુતરાં બીલાડાં મીસાલ ગણવામાં આવે છે પણ મોટી ઉંમરની થતાં તે ખુશસૂરત નીકળે છે તો આપતો મોભા વધી જાએ છે; તો પણ જો એક આરબને તેને કેટલાં બચ્ચાં છે એમ પુછવામાં આવે ત્યારે છોકરીઓને પોતાના બચ્ચાં તરીકે તે ગણતો નથી.

યુરોપના દેશોમાં જ્યાં રોમન કેથલીક ધર્મ પાલવામાં આવે છે ત્યાં જ્યારે બચ્ચાંનો જનમ થાએ છે ત્યારે તેની જીભ પર મીઠાનો એક નાનો ગાંગડો મુકવામાં આવે છે.

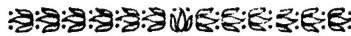
આફ્રીકામાં ન્યુગીનીના સીધીઓમાં જ્યારે જનમ આપવાનો વખત નજદીક આવે છે ત્યારે ધણી ધણીયાણી મેઉને પહરેજ કરવી પડે છે કારણકે તેઓમાં એવી માન્યતા છે કે જો ચોકસ ચીજને ધણી ખાય તો બચ્ચું માંડુ પડશે. એ સીધીઓમાં એક ધણાજ વીચીત્ર રીવાજ છે જેને લીધે ધણી તુરતના જનમેલાં બચ્ચાંઓને મારી નાખવામાં આવે છે. એક ફરખે હુકરની ઉજણી ગામનાં લોકોને કરાવવી એ ધણું પુન્યવર્તુ કામ માનવામાં આવે છે અને તેથી પોતાનું દુધ હુકરનાં બચ્ચાંને પાછ ઉધારવા ખાતર માતા પોતાનાં બચ્ચાંને મરી નાંખે છે.

એ.એલિઆના જંગલી લોકોમાં એવી માન્યતા છે કે બાઇડીને હમેશ રહે છે તે મુવેલાં મરદ તથા ઓઝોનું રૂઢ બાઇડીનાં શરીરમાં દાખલ થવાથી રહે છે, તેથી એક બાઇડીને બચ્ચાં પચાંદ નહીં હોય અને તેને મુવેલાંની કબર આગળથી પસાર થવું પડે ત્યારે એક છુટ્ટી કે સી જેવો અવાજ કાઢીને બોલે છે કે “રૂઢ મારામાં દાખલ થતું ના, હું છુટ્ટી છું” અને તેથી રૂઢ ઉતરાય છે. વળી એવી પણ માન્યતા છે કે કેટલીક વખત ભુલથી રૂઢ મરદના શરીરમાં દાખલ થાએ છે ત્યારે ધણું ખડું તેનું મરણ નીપજે છે.

સીધીઓમાં જ્યારે એક બચ્ચાંનો જનમ થાએ છે ત્યારે નખલાં થા ખોડખાપણવાલા બચ્ચાંને મારી નાખવામાં આવે છે પણ વળી કેટલીક સીધીઓની ન્યાતોમાં ખોડખાપણવાલા બચ્ચાંની ખાસ જતન લેવામાં આવે છે કારણકે તેઓમાં એવી માન્યતા છે કે એવું ખોડખાપણવાલું બચ્ચું મોટું થતાં જાદુગર થા દાકજીના ગુણો તેનામાં ઉલજ નીકળે છે.

શ્રીતનીમાં એક પર્વાત કુવો છે જેને માટે એમ કહેવામાં આવે છે કે ચાંદની કે પંદરમી સદીમાં એક ધણોજ પરદેશગાર પીર મરદ લ્યાં રહેતો હતો અને એ સખખથી એ કુવાના પાણી ધણા ગુણકારક ગણવામાં આવે છે આસપેસેના ગામેમાં વસતાં ખેડુતલોકોમાં એ કુવાના પાણી માટે એવી માન્યતા છે કે જે બચ્ચાને તે પાણીમાં નહવાડવામાં આવે તો તે બચ્ચુ બચપણના દુઃખ દરદોષી નીરાલુ રહેશે અને ઉપર જણાવેલા પીર મરદનો સાથે તેના પર જીંદગી દરમ્યાન પથરાયેલો રહેશે તેથી તુરતના જનમેલાં ધણા બાળકોને એ કુવાના પાણીએ નહવાડવામાં આવે છે.

ભાગ ૨) લગ્નને લગતા રીવાજો.

આફ્રીકાના ન્યુગીનીના સીધીઓમાં લગ્નની ક્રિયા ચણીજ વીચીત્ર છે. લગ્નને દીવસે પરણતા છોકરાના દોરત આશનાવો છોકરીના બાપના ઘરપર એક “શેમ” (sham) હુમલો લઇ જાએ છે. છોકરી નાસી જાએ છે અને જ્યારે તેને પકડવામાં આવે છે ત્યારે પોતાને પકડનાર ઓપર ભાત મુકાને છુટથી ઉપયોગ કરે છે. છોકરીની માતાપણુ તેથીના હાથમાં જે કંઈ આવે છે તે પેલા પકડનારાઓ તરફ ફેંકે છે પણ પછી થાકી જતાં રડવા માંડે છે. જેમાં આસપાસે રહેતી બીજી બધીડીઓ જોડાય છે અને એ રૂઢ ત્રણ દીવસ જાગી રહે છે. છોકરાના દોરતો છોકરીને પકડીને પરણતા છોકરાના બાપના ઘરપર લઇ આવે છે જ્યારે છોકરીને આવતી જોઈ વરરાજા નાસી જાએ છે અને ઘરમાં લરછ બેસે છે; આખરે તેને પકડી લાવી પરણતી કન્યા પાસે બેસાડવામાં આવે છે પણ પરણતાં જોડામાંના બેઉજણુ મુગા મંતર બેસી રહે છે. બીજી સવારે છોકરીના બાપ ત્યાં આવે છે અને બાળનો વરસાદ છોકરાના બાપપર વરસાવે છે પણ આખરે એક કુતરો જખહે કરી તેને ખવાડવામાં આવતાં તેનો યુરસો શાંત થાય છે. સાંજના વર કન્યાને પાછા સાથે બેસાડવામાં આવે છે પણ આગલા દીવસની માફક તેઓ બોલ્યા ચાલ્યા વગર મુગાં બેસી રહે છે. ત્રીજે દીવસે એમ સાથે બેસાડવામાં આવતાં તેઓ એક બીજાનું નામ દે છે અને પરણતી કન્યા વરરાજાને સોપારીનો એક કટકો આપે છે એટલે લગ્ન સંપૂર્ણ થએલાં જાહેર કરવામાં આવે છે. હવે છોકરીની માતા જે ત્રણ દીવસ સુધી પોતાના ધણીના ઘર આગળ રહણુ કરતી હતી તે છોકરાના બાપના ઘર-આગલ આવી રડવા માંડે છે પણ આખરે એક દુકરની ઉજણી કરવામાં આવતાં તે પણ શાંત પડે છે.

પારસી તથા હિંદુ કોમની સુધરેલી છોકરીઓને આપણે બોલતાં સમજાયે છીએ કે તેમની સાસુ ધણી જીલ્લમગાર છે એ ફરવાદમાં કેટલુ વળુદ છે તે તપાસવાનું કામ હાલમાં આપણું નથી પણ ચીનમાં તો સાસુઓ ધણીજ જીલ્લમગાર હોય છે અને કેટલાક પ્રગણામાં તો જીલ્લમ એટલે બધા હોએ છે કે છોકરીઓ કલંમ રથાપી એા સોમંદ લે છે કે પરણવા કરતાં આપધાત કરવાનું તેઓ પસંદ કરશે.

જ્યારે અદરાવાની કીયા થવા પછી એક ચીનો મરણ પામે છે ત્યારે પરણતી કન્યાને મરનારના આત્માસાથ પરણાવવામાં આવે છે. એ વીંશી નીચે મુજબ વીંધી કરવામાં આવે છે. મરનાર મરદના આકારનું મીનનું એક પુતળું બનાવવામાં આવે છે અને તેની સાથે કન્યાના લગ્ન કરવામાં આવે છે. એ લગ્નને ત્રણ દીવસ થયા પછી છોકરી શોકનો પોશાક સજો છે અને એક વીંધવા તરીકે પોતાની ઇંદગી પુરી કરે છે.

અરમામાં એક ધણેજ વીંચીત રીવાજ છે. જ્યારે કાઠ પરણે છે ત્યારે આસેવામે રહેતા કુંવારા છોકરાઓ પરણેલાં જોડાના ઘરના ડાપરાંપર રાતને સમયે પથરા ફેંકે છે. અલગત આપણને એ ધણો તીરલજ રીવાજ જણાય છે પણ એનું કારણ સહેજ છે. એમ જણાવવામાં આવે છે કે જ્યારે દુન્યાની શરૂઆત થઈ ત્યારે દુન્યામાં પાંચ મરદો અને ચાર ઓરતો રહેતા હતા. આખરે ચાર મરદો ચાર ઓરતો સાથે પરણી ગયા અને પેલા એકલ દોકલ રહી ગયા. કુંવારા મરદો પોતાની લાગણીને રાદત આપવા પરણેલાં જોડાના ડાપરાં પર પથરા ફેંક્યા હતા અને તેની યાદમાં દાલના બરમીઝ કુંવારા મરદો પથરા ફેંકે છે.

અમીઝમાં એક વખાણવા લાયક રીવાજ છે, તે એ છે કે જે ધણી ધણીઆણી કાઠ સમળ કારણસર સુખ સંપત્તી નહીં રહી શકે તે ગામના આગેવાનો આગલ જઈને તે કારણ જણાવે અને તે લગ્ન રદ થયેલાં જાહેર કરવામાં આવે છે. કારગતીના રીવાજ આપણા ખરેડા રાજ્યમાં પણ કેટલેક દરજ્જે વખાણવા લાયક છે. દાત્રમાં ઈંગ્લેન્ડમાં પણ એવા લગ્નો ધણી ધણીઆણીના નાજી ખુશીથી રદ કરી શકાય એવો કાયદો પસાર કરાવા માટે સર કોનનડોલ્ડ સખત લડત ચલાવે છે.

ગુજરાતના કકવા પાટીદારોમાં લગ્નને લગ્નનો એક ધણો વીંચીત રીવાજ છે. તેઓમાં દર બાર વરસે એક વખત સામટાં લગ્ન કરવામાં આવે છે એટલે એવું ધણી વખત અને છે કે જે બાપ્તો હમેલદાર હોતાં તેઓ એક બીજાં કણુલત આપે છે કે તેઓને ત્યાં છોકરો છોકરી અવતરતાં તેઓને પરણાવવાં એ રીવાજને મજલો એક દાખલો ન્યુગીરીના મકુલુ લોકોમાં બનેલો જણાવવામાં આવે છે. તે દાખલામાં એક સોળ વરસની છોકરીને છોકરો જનમવાની આશામાં તેની સાથે અદરાવામાં આવી અને છોકરો જનમતાંજ લગ્ન સંપૂર્ણ થયેલાં જાહેર કરવામાં આવ્યા છોકરો એક વરસનો થવા અગાઉ મરણ પામ્યો અને પેલી છોકરીને વીંધવા તરીકે ઇંદગી પુરી કરવા પડી.

અસજના રપારટન લોકોમાં એવો રીવાજ હતો કે એક જુવાન મરદ પોતાની બચડીને ચોરી છુપીથી મચી શકે એ રીવાજનું કારણ એ હતું કે રપારટન લોકો એક લડાયક જાત હતી અને જુવાનો પોતાની ધણીયાણી સાથે એશ આરામમાં રહેતાં લડાયક જુરસો ગુમાવી દે તેમ નહીં થતા દેના માટે એ રીવાજ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો.

અસલ રામનોમાં એવો રીવાજ હતો કે છોકરી પરણીને તેના ધણીને ઘેર જતાં ઘેરનો ઉંબર તેણીને આલંગવા દેતામાં નહીં આવતો હતો. પણ ધણી પોતે તેણીને પોતાની બાથમાં ઉંચડીને ઘેરમાં લઈ જતો. એ રીવાજની ઉત્તપત્તી એમ જણાવવામાં આવે છે કે

રામચુલસે રામ રચાવું ત્યારે ત્યાં છોકરીઓની ઘણી અછત હતી તે દૂર કરવા રામનો પોતાના પાડોસી “ સેબાઇને ” પર ચઢાઇ લઇ ગયા અને તેમની છોકરીઓને જોરજુલમથી ઉચકી લાયા અને એવી ઉચકેલી હાલતમાંજ તેઓ સાથે પોતાના ઘેરમાં દાખલ થયા. એ બનાવ છતીદાસમાં “ રેપ ઓવસેલાઇન્સ ” ને નામે બતાવેલો છે.

બંધાનમાં એવો રીવાજ છે કે જ્યારે પરજીતી કન્યા પોતાના આપતું મકાન છોડી બનથો ત્યારે તેણીને એક નાની તરવાર તેના આપ તરફથી ભેટ આપવામાં આવે છે. એનું કારણ એમ જણાવવામાં આવેછે કે તેણી પોતાની પાક દામન તથા આપરનો બચાવ જરૂર પડતાં એ તરવારથી કરી શકે.

દક્ષીણ હિન્દુસ્તાનમાં એક વીચીત્ર રીવાજ નજરે પડેછે. કેટલીક ન્યાતોમાં મોટા ભાઇ પરણ્યા અગાઉ નાના ભાઇને પરણવા દેવામાં આવતો નથી. જો કાંઇ દરદયા શારીરિક ખામીને સબબે મોટા ભાઇને નહીં પરણાવવામાં આવે તો નાના ભાઈનાં શ્રમ કરવા અગાઉ મોટા ભાઇને કેલાંના ઝાડ સાથે પરણાવવામાં આવે છે.

ગો. રીવરસ જણાવે છે કે “ તોડા ” લોકોમાં એક ભાઇની બાવડીને બધા ભાઇની ધણીઆળી તરીકે ગણવામાં આવે છે.

ભાગ ૩) મરણને લગતા રીવાજો.

બંધાનીઝ લોકોમાં મરણને લગતા રીવાજો વખાણવા જેમ છે. મી. હેરન, જે બંધાની-ઝોમાં ઘણા વરસો સુધી રહ્યો હતો તે લખે છે કે બંધાનમાં ગુજરેલાંઓને આપણી માફકજ જસદી જુદી જવામાં આવતાં નથી. બંધાનીઝો પોતાનાં પ્યારથી તથા અદાથી પોતાના બહાલાં ગુજરેલાંઓને તેઓની આસપાસ વસતાં માને છે. એક બંધાનીઝ માણસ મરણ પામતાં તેના સગા બહાલાં એક એક પછી તે મરનારના કાનમાં તેનું નામ બોલે છે. જે મરનાર ઇસમ-કુડુંબની માતા હોય છે તો સાથી નાનું બાળક તેણીનું નામ બોલે છે કારણ કે બંધાનીઝોમાં એવી માન્યતા છે કે એક માતા પોતાના નાના બાળકને સાથી વધુ ચાહે છે. એ નામ દેવાનું પુર થતાં મરનારના હાથ પાણીથી બીજવવામાં આવે છે, મોઢાં પર એક સફેદ કટકો નાખવામાં આવે છે અને કેટલીક વખત તો મરનારનાં ઘુટણ પાસે એક તરવાર મુકવામાં આવે છે તેમજ એક કાથલીમાં યુધીસ્ત ધર્મના તાવીજો મુકીને તે મરનારના ગલાં આસપાસ બાંધવામાં આવે છે, કેટલાક વહેગી લોકો એ કાથલીમાં એક સોનાનો સીકકો મુકે છે. એ વીશે એક વીચીત્ર માન્યતા જણાય છે. એમ કહેવામાં આવે છે કે બહેસ્તમાં દાખલ થના અગાઉ મરનારને એક નદી એલાંગવી પડશે એ નદી પર એક મોટા હંમેશ ફરતી રહે છે અને મરનાર ઇસમ પેલો સીકકો આપી બોટમાં બેસી નદી પસાર કરી બહેસ્તમાં દાખલ થઇ શકશે. ખાનદાની બંધાનીઝોમાં એક બાઇડીનો ધણી મરી જતાં તેણી પોતાના માંજાના બાલ કાપી કાઢી તે મરનારની કોરીનમાં મુકે છે અને ધણી વખતે ફરી નદી પરજીવાના સોગંદ લેશે જે હંમેશ પાલનમાં આવે છે.

ચીનાઓમાં એ બાબતમાં ઘણો કુર રીવાજ છે. એક બીમાર આદમી મરણ પામે તે અગાઉ તેને માટે ગરમ કપડાં સીવડાવવા તેના શરીરનું માપ લેવામાં આવે છે કારણ કે ચીનાઓમાં એવી માન્યતા છે કે મરણ પામેલા ઇસમને ઘણાં ઇંડા મુલકમાં જવું પડે છે. કેટલાક વહેમી લોકો તો કોરીનમાં મરનારના પગ આગલ કોલસાથી ભરેલી સમડી મુકે છે. જ્યારે એક બીમારને સાજો થવાની આશા જતી રહે છે ત્યારે તેના સગા વ્હાલા નથા દોસ્ત આજ્ઞાના છે તેની આસપાસ ફરી વલી “એ કંઈ જીવે નહીં” હમણાં જીવ મુકશે, વીગેરે ટીકા કરે છે. કેટલીક વખત તો બીમારને તેના બીજાનામાં મરવા દેવામાં પણ આવતો નથી પણ તેવી હાલતમાં ઘેરની બહાર લઈ જવામાં આવે છે કારણ ચીનાઓમાં એવી ધાર્મિકતા છે કે જો બીમાર ઘેરમાં મરણ પામે તો તેનું રૂહ ત્યાંજ અમ્યા કરશે.

ચીનાઓમાં જ્યારે કોઈ બાઈ યા છોકરી મરણ પામે છે. ત્યારે તેને મરદના જુદા પહેરાવવામાં આવે છે એવા ઇરાદાથી કે બીજા દુન્યામાં તેઓ મરદનો આકાર ધારણ કરે.

બરમીઓમાં એક ધર્મ ગુરૂનો મરણ પામવાનો બનાવ ઘણો અગત્યનો ગણવામાં આવે છે. જેમ મરનાર ધર્મગુરૂ જુદો હોય અને તેને ઘણા અપવાસ પાલેલા હોય તેમ તેનું શરીર લાંબો વખત રાખી મુકવામાં આવે છે. એક વખત તો એક બરમીજ વડા ધર્મગુરૂ ના શરીરની વ્યવસ્થા કરતાં એ વરસ નીકળી ગયાં હતાં એનું કારણ એ છે કે ધર્મગુરૂઓને ઘણાજ કાદમાથી બાલવામાં આવે છે અને તેને માટે પૈસા ઉઘરાવતાં ઘણા વખત નીકળી જતાં છે. કેટલાક ધર્મગુરૂઓ પૈસા પુર “મથ” ના મુખી હોય છે પણ એમ માનવામાં આવે છે કે મથને પૈસા જો ધર્મગુરૂને અગ્નિદાહ કરવામાં આવે તો લોકોને પુનઃ પ્રાપ્ત કરવાની તક નહીં મલે તેથી લોકો પાસે પૈસા ઉઘરાવામાં આવે છે અને પૈસા પુરા મલે ત્યાં સુધી મરનારના શરીરને ખુશખોશ ભરેલા પદાર્થોથી ભરી મધની અંદર રાખવામાં આવે છે. અગ્નિદાહની ક્રીયા ઘણી ખરી ફેજઆરી કે માર્ચ મહીનામાં કરવામાં આવે છે,

ટીબેટમાં જ્યારે કોઈ આદમી મરણ પામે છે ત્યારે ધર્મગુરૂને પહેલે બોલાવામાં આવે છે તેના આવ્યા અગાઉ કોઈ પણ આદમીને મરનારના શરીરને અડકવા દેવામાં આવતું નથી. ટીબેટનોમાં એવી માન્યતા છે કે એક માનસ મરણ પામવા છતાં તેનો આત્મા તેના શરીરમાં જ રહે છે અને તે આત્માને બાહર કાઢવા માટે ધર્મગુરૂને બોલાવામાં આવે છે. ધર્મગુરૂ ચોક્કસ બજીતર બણ્યા પછી મરનારના આત્માને ખાકી શરીર છોડી જવા કહે છે અને જાણે તે આત્માને બાહર નીકલવાનો રસ્તો આપવા હોય તેમ મરનારના માથાના બાજ પકડી ખેંચે છે અને એમ માનવામાં આવે છે કે આત્મા શરીરમાંથી ઉઠાગરી કરી જાય છે. એ ક્રીયા થઈ રહ્યા પછી પણ મરનારના બધા ખેશીઓને તેના શરીરને હાથ લગાડવા દેવામાં આવતો નથી પણ તપકા જોતાં જોનાના ગ્રહ સારા જણાય તેઓને જ હાથ લગાડવા દેવામાં આવે છે. ટીબેટનોમાં મુવેલા શરીરની વ્યવસ્થા કરવાનો રીવાજ ઘણો વીચીત્ર છે. તેઓ શરીરપરથી માંસ કાપી કાઢીને કુતરાં તથા ગીધાને ખવડાવે છે અને હાડકાં રહી નહીં જાય તે માટે તેનો જુદો કરીને માંસ સાથે એકી નાખવામાં આવે છે.

કેય મુરટ મનડીકમાં “બતાક” જાતના લોક રહે છે તેઓમાં મુવેજા શરીરની અ-
વસ્થા કરવાનો ધણેજ વીચીત્ર અને કુર રીવાજ હતો. એમ કહેવામાં આવે છે કે એ જાતનો
કોઇ પણ આદમી જુદા થતાં તેના સગાઓ તેને કાપી નાખી, રાંધીને ખાઇ જતાં હતાં જેથી
તે મસમને પોતાના સગાંતા પેટમાં ભુંગીદાદ થવાનું માન મહેલું સમજવામાં આવતું.
હાલમાં એ રીવાજ જોવામાં આવતો નથી.

ઝોરત્રેલીઆના જંગલી લોકોમાં એને મલતો રીવાજ છે. કવીનસલેન્ડમાં જ્યારે એક
માણસ લડાઇમાં યા તો બીજી રીતે મરણ પામે ત્યારે તેના સગાઓ મરનારના શરીરના ટુકડા
કરી પકાવીને ખાઈ જાય છે. ઝોરત્રેલીઆમાં જ્યાં જ્યાં ગોરાઓનું ચક્ષુ છે ત્યાં એ
રીવાજ નાબૂદ થતો જાય છે તોપણ આવારનવાર એવા બનાવ હજુ પણ ત્યાં બનતા
કહેવામાં આવે છે.

ઝોરત્રેલીઆમાં જ્યારે એક માણસ મરણ પામે છે ત્યારે તેની માતા, ધણીપણી,
છોકરી, બહેન તથા સાસુને વીચીત્ર જાતનો શેક પાલવો પડે છે તે એ છે કે લગભગ એ
વરસ સુધી એ લોકે મુગ રહેવું પડે છે; તેમજ જો સસરા મરણ પામે તો જમાઇને પોતાને
હાથે પોતાની જાગ પર એક લાદ કરવો પડે છે.

અનંદા માનમાં મુવેજાં અચ્ચાંઓને તેના માં બાપની ઝૂપડીમાંજ દાટવામાં આવે છે
જ્યારે મોટા આદમીનું શરીર એક માથડો બનાવી તેપર રાખવામાં આવે છે. માંસ સુકાઇ
ગયા પછી હાડકાં ભાંગીને તેના ઘરેણા બનાવી મરનારના સગાઓ પહેરે છે.

પશ્ચીમ આફ્રીકામાં અગાઉ જ્યારે “એશેનતી” તારાજને તખ્તનશીન કરવામાં
આવતો ત્યારે કેટલાક જુવાન છોકરાઓ તથા છોકરીઓને રાજની દાળોને પુગી વસવા
તથા કોઇ પણ જાતની મજાથી તેના બચાવ કરવા નેમવામાં આવતા હતા. છોકરીઓ રાજને
ખોરાક પકાવતી અને છોકરાઓ રાજની પાસજાની કરતા એ છોકરા છોકરીઓને “રાજના
આત્મા” કહેવામાં આવતા અને તેઓને ખાસ હુકો આપવામાં આવતા પણ જ્યારે રાજ
મરણ પામે ત્યારે તેઓને પણ મારી નાંખવામાં આવતા અને રાજની સાથેજ દાટવામાં
આવતા એવી મકસદથી કે એ કહેવાતા “આત્માઓ બીજી દુન્યામાં પણ રાજની સંભાલ
લઇ શકે અને રાજનો દરજ્જો ત્યાં પણ સચવાયલો રહે. એવું જણાવવામાં આવે છે કે એ
“આત્મા” એ પણ રાજ સાથે દાટવાને આતુર રહેતા કારણ તેઓમાં એવી માન્યતા હતી કે
બીજી દુન્યામાં પણ તેઓ રાજની સંગતમાં રહી શકશે અને તેની જાંદગી દરમ્યાન જે હુકો
ભોગવતા હતા તે પણ કાયમ રહેશે. પણ સાચી વીચીત્ર તો એ હતું કે રાજના મરણના
વારસીક દીવસે નવા છોકરા છોકરીને મારી નાંખી તેની કબર આગસ દાટવામાં આવતા
એવી મકસદથી કે રાજસાહેબની ખાતરી થાય કે તેમને હજુ પણ આ જગતમાં યાદ
કરવામાં આવે છે.

પુર્વ આફ્રીકાના “બેનગોર” નામના સીધીઓમાં એવી રીતની બીક રાખવામાં આવે
છે કે એક માણસ જો રાતને સમયે મરણ પામે તો દેવ દરજ્જે તેને પકડીને હેરાન કરશે
તેથી એમ કહેવામાં આવે છે કે કેટલાક બીમાર માણસોને જીવતાં જીવન દીવસના વખતે
દાડી દેવામાં આવે છે.

શીલીપાષન આઈસમાં એક જાત વસે છે જેઓમાં એવો રીવાજ છે કે એક માણસ મરણ પામે ત્યારે તેની પાલકરને આવનાર સંધળા સખસોને ફટકા લગાવવા કે જેથી બહારનો માણસોને પણ એ મરણના બનાવથી સગાઓ જેટલું જ દુઃખ થાય.

ફ્રાન્સમાં પણ એક વીચીત્ર રીવાજ જેવામાં આવે છે. ફ્રાન્સની સીમેતરીઓમાં ઘણી વખતે હાડકાં તથા બોપરીઓ પડેલી જેવામાં આવે છે. તેનું કારણ એ છે કે સીમેતરીની જમીનનો થોડો ભાગ દરેક કુટુંબને થોડા વરસ માટે ભાડે આપવામાં આવે છે, જે મુદત પુરી થતાં જુની કબરો ખોદી કાઢી નવા માણસોને એ જગ્યા ભાડે આપવામાં આવે છે. રોમમાં કેટલેક દરજ્જે એને મક્કતો રીવાજ જેવામાં આવે છે.

ભાગ ૪) સલામને લગતા રીવાજો.

સાથી વીચીત્ર સલામનો રીવાજ ટીબેટનોમાં છે એક ટીબેટન મરદ બીજાને માનથી સલામ કરવા માંગતો હોય ત્યારે પહેલે હાથે હાથે પોતાના માથાપરની તોપી કાઢીને છાતી આગળ પકડે છે. પછી જેટલી આદર ખેંચી શકાય તેટલી જીભ આદર કાઢીને જમને હાથે પોતાનો કાન પકડે છે. જાણીતા સ્વીડ મુસાફર સ્વેનહેદીન એક ચોપડીમાં લખે છે કે એવી રીતે એક ટીબેટનને ચાલા કરતો જોઈ તેની મશકેરી કરતો હશે એમ સમજી તે પેલા ટીબેટનને મારવા જતો હતો પણ આઈડના સમજાવવાથી તેને ખચર પડી કે એ રીવાજ તો સાચી ઘણું માન આપવા માટે છે.

ચીનાઓ એક બીજાને મહે ત્યારે શેનહેન્ડ કરતા નથી. તે ઢોક પોતાના ખેંડ હાથ જેડીને હીઝવે છે. મથુ હુઆવવાનો રીવાજ પણ ચીનાઓમાં જોવામાં આવે છે. ચીનાઓમાં એક વીચીત્ર રીવાજ એવો છે કે એક ચીનો રસ્તે જતો હોય અને બીજો ચીનો તેને સામે અલે જેને તે દુર રાખવા માંગતો હોય ત્યારે પોતાની બાજુ સામે એક પંખો આડો પકડે છે અને તેઓ એક બીજાને મથ્યાજ નહીં હોય એમ સમજવામાં આવે છે. અજબ જેવું તો એ છે કે સામે ઘણી એમાં કંઈ અપમાન માનતો નથી.

દક્ષીણ હિન્દુસ્તાનમાં “તોડા” ઢોકામાં એવો રીવાજ છે કે એક આછડી પોતાના મરદ સગાને રસ્તામાં મલે છે તો તેણી જમીન પર બેસી જઈ પેલા મરદનો પગ પેલાના માથા પર મુકે છે.

અનુમાન લોકોમાં સગાઓ એક બીજાને મલતાં રસ્તા પર રડવા ઉભા રહે છે અને તેને તેઓ ગાળાં મારે છે.

પુર્વ આક્રીકાના સીધીઓમાં એક જાત છે જેમાં લોકો સામ સામે મક્કતાં એક ઈળ પર થુકે છે એ લોકોમાં સામા માણસ પર થુકવું એ તેને માન આપવાનું એમ પમજવામાં આવે છે.

પેલીનેસીઆના લોકોમાં સામ સામા મક્કતાં પોતાનું નાક સામા ધણીના નાક થયે ધસે છે.

ભાગ ૫) ખુબસુરતીને લગતા રીવાજો.

કેટલાક લોકોમાં ખુબસુરતીને લગતા વીચારો એવા છે કે જેને આપણે બદસુરતી મણીએ છીએ. એવા લોકો શરીરના ચાકસ ભાગોને મરડી મોચડી નાખે છે અને તેવા મરડાયેલા લગોથી ખુબસુરતીમાં વધારો થયેલો માને છે. એનો સૌથી સરસ દાખલો ચીનાઓમાં મળે છે. આપણે જાણ્યે છીએ કે મોટે ઘેરના ચીનાઈ બધરાના પગો ધણાજ કદરૂપા હોય છે પણ ચીનાઓ તેવા પગોને ઉંચા ખાનદાનની તથા ખુબસુરતીની નીશાણી ગણે છે. દંત કથા એવી છે કે એવી રીતે બધરાનાં પગ કદરૂપા બનાવવાનું દસમી સદીથી શરૂ થયું. એવું જણાવવામાં આવે છે કે એ સદીમાં “તંગ ડીનેસની” ના એક શહેનશાહની એક માનીતી નાયકા હતી કે જે પોતાના પગો એવી રીતે બાંધીને શહેનશાહ આગળ પોતાનો નાચ કરતી અને એવા બાંધેલા પગ સચતા નાયથી શહેનશાહ એટલો ખુશ થતો કે પેલા બાંધેલા પગોને તેને “ગોલ્ડન લીલા” નું નામ આપ્યું હતું અને હજુ પણ ચીનાઓ પોતાની બધરીઓના બાંધેલા પગને “ગોલ્ડન લીલી” ગણે છે. ચીનાઓમાં કહેવત છે કે દરેક છોકરીને એ “ગોલ્ડન લીલી” મેલવતાં તત્કાલ ભરાય તેટલું રાવું પડે છે. કેનટોનમાં જ્યારે એક છોકરીના પગ એવી રીતે બાંધવામાં આવે છે ત્યારથી ત્રણ વરસ સુધી બીચારી બાળાને બીછાના પર રહેવું પડે છે અને પછી પણ તેઓ ચાલ હાલ કરી શકતી નથી પણ મરદો તેણીને લાવ લઇ જાય કરે છે. ગરીબ લોકોમાં એ રીવાજ વધારે કુર રીતે અમલમાં મુકવામાં આવે છે. નાનપણમાં છોકરીઓ મજુરી કરે છે તેથી તેઓના પગ બાંધવામાં આવતા નથી પણ બાર તેર વરસની થતાં છોકરીના પગનો અંગુઠો મરડીને પગના તલ્લાં સાથે બાંધી લેવામાં આવે છે. યુનાનમાં છોકરીના પગને ત્રણ પાત્યાંની વચ્ચે કકડાવીને બાંધી લેવામાં આવે છે જેથી પગનો આકાર હાથીના પગ જેવો લાગે છે.

આક્રીકામાં કેટલાક સીધીઓ વસે છે જેઓ એવું મને છે કે જેમ હોઠ લાંબા તેમ ખુબસુરતી વધારે. કેટલીક વખતે તો ઉપલો હોઠ ચાર ઈંચ લાંબો બનાવવામાં આવે છે. નાનપણમાં છોકરીઓના ઉપલા હોઠમાં છીન્દ્ર પાડી એક નાનો દોખાડનો કટકો તેમાં ખોસવામાં આવે છે અને ધીરે ધીરે મોટા ગોઠ કટકા ખોસવામાં આવે છે જેથી એવી છોકરીઓનો દેખાવ એવામાં કે ‘ઈ’ પડકવું હોય તેવો દેખાય છે.

એસ્ત્રેલીઆમાં મીલાનો નામની જાત વસે છે જેઓમાં પુનમના ચાંદ જેવા મોઢાનાં કદવાને ખુલસુરતી ગળુવામાં આવે છે તેથી એક બાલક નાનું હોય ત્યારથીજ તેના મા એક લાકડાની ફેમમાં દાખવામાં આવે છે.

એસ્ત્રેલીઆમાં કાયલુ જાતના લોકો ચાકસ જાતના કદરૂપા કાનને ખુલસુરતી ગણે. આપણે લોકો મસ્કરીમાં કોઇ માણસના કાન લાંબા હોય છે તો તેને ધધેડો કહીએ છીએ કારણ ધધેડાના કાન લાંબા હોય છે પણ એવા લાંબા કાનને એ લોકો ખુલસુરતી ગણે છે. નાનપણમાં છોકરીઓના કાન વીંધવામાં આવે છે અને તેમાં લોખંડી રીંગો ખોસવામાં આવે છે. ધીરે ધીરે એ રીંગો વજન તથા સંખ્યામાં વધારવામાં આવે છે તેથી કાનની રીંગણો ખેંચાઇને લાંબી થાય છે. કેટલીક વખતતો તે ખર્ચા સુધી લાંબાય છે.

મન્યાસાધનામાં એનેમાઝટ લોકોમાં હાથના નખ હૃદયી જ્યાંદા લાંબાવાનો રીવાજ છે. જેમ નખ લાંબા તેમ ખાનદાની ગળુવામાં આવે છે કારણ તેવા નખ સાથે કોઈ પણ ગાદમી કામ કરી શકે નહીં એ લોકોમાં આલસાઇમાં દહાડા કાઢવા એ ખાનદાનની નીશાણી ગળુવામાં આવે છે.

ભાગ ૬) વહેમી રીવાજો.

ગ્રીક લોકોમાં એક વીંચીત્ર રીવાજ હતો તે એ કે ધણો ખરો દરેક છોકરો એકવીસ વરસની ઉંમરનો થાય ત્યાં સુધી તેના માથાના બાજુ કોઇ પણ વખત કાપવામાં નહીં આવતા હતા પણ એ ઉંમરે પુગનાં બાલ કાપીને ગ્રીક દેવતાઓને અર્પણ કરવામાં આવતા એવી મતલબથી કે તે દેવતાની તે માણસ પર મહેરબાની રહે. એ રીવાજનો પહેલો દાખલો આપણે હોમરના “ઇલીઅડ”માં વાંચીએ છીએ જ્યાં જણાવેલો એકીલીઝ પોતાના બાલ એક નહીના દેવતાને અર્પણ કર્યાનું બોલે છે. એથીનીઅન લોકો પોતાના બાલ હર-કયુલીસને અર્પણ કરતા હતા પાછલા વખતમાં રોમના શહેનશાહ “નીરો” પણ એ રીવાજ પાલતો હતો. એ અનુભવ જેવું છે કે એ રીવાજ આપણા હિન્દુસ્તાનની કેટલીક કોમોમાં હાલ પણ જોવામાં આવે છે કેટલીક વખત તો ચાકસ ઉંમર સુધી છોકરાના બાલ કાપવામાં આવતા નથી એટલુંજ નહીં પણ તે છોકરીના બાલની મધક રાખી પોશાક પણ છોકરીનેજ પહેરાવામાં આવે છે. એનું કારણ એમ જણાય છે કે કોઇ ખરાબ માણસ યા શક્તીની નજર નહીં લાગે માટે છોકરાને છોકરીની માદક ફેરવવામાં આવે છે.

હિન્દુસ્તાન અને દુન્યાના ઘણા દેશોમાં જનવરને માટે ઘણા વહેમી રીવાજો નજરે આવે છે. એસ્ત્રેલીઆના કાયલુ જાતના લોકોમાં મગરમઠને માટે વીંચીત્ર રીવાજ છે. તેલેક મગરમઠને પત્રીત્ર ગણે છે પણ જ્યારે મગરમઠ કોઇ ગાદમીને ખાઇ જાય છે ત્યારે તેને

ડીને ગામના કેટલાક યુદ્ધ આદમીઓ તેને શીખામણના શખ્ડો કહે છે જેથી એમ ધાર-
ણ આવે છે કે મગર પેતાની ખરાબ ચાલને લીધે શરમાય છે અને શાંત પણ પોતાનું
પમજ કોંકાને બાંધવા દે છે. મગરને તેઓ પોતાને હાથે મારતા નથી પણ જુખથી મારે છે.

હિન્દુસ્તાનની કેટલીક જાતમાં સાપને પર્વાત જાનવર ગણવામાં આવે છે અને સાપોમાં
હાથુત શક્તી હોય છે એમ માનવામાં આવે છે. હિન્દુઓમાં નાગપાંચમનો જે તહેવાર ઉજ-
વવામાં આવે છે તે પણ એ માન્યતાને લીધે જ હોય એમ જણાય છે. સાપને મારવામાં ધણા
વહેમી લોકો જોખમ સમજે છે કારણ એમ માનવામાં આવે છે કે એક સાપને મારવા પછી
તેના સગા સ.પો મારનાર સખશને જખીને બેસવા દેતા નથી ને તેના પર ધણી આફતો
આવી પડે છે અને આખરે જીવથી પચુ તે જાય છે.

ધુવડને ધણું અપશુકન ભયું પક્ષી ગણવામાં આવે છે અને જે કોઇ ઘરમાં તેનું
રહેઠાણ હોય છે તો ઘરના લોકો લાંથી ખાલી કરી જાય છે તેવીજ રીતે દાખડાના અવાજમાં
પણ કેટલાક લોકો સારા અને નહારા સુકન માને છે જ્યારે ચક્ષીઓને સુકનભરી ગણવામાં
આવે છે. જે કોઇ જમીનમાં વરસાદ દીવસ હલ ફરતું હોય અને ત્યાં કાચમો નજરે આવે
તો તે અપશુકન ભયું માનવામાં આવે છે અને પાક નીશફત જશે એવી નીશાણ તરીકે
ગણવામાં આવે છે. એ વીશે એક રમુજ દાખડો પંજાબમાં બનેલો કહેવામાં આવે છે. એક
બેધુતે એક સ જમીન સાથે રાખી અને હલ ફેરવતી વખતે કાચમો નજરે પડતાં તે જમીનના
માલિક પાસે ફર્યાદ કરી અને જમીનની સાથે માલિકે માફ કરી. જપાનીઝ લોકો કાચ્યાને
ધણે પર્વાત ગણે છે ખાસ કરીને તે દરીઆઇ દેવતાનું માનીતું પ્રાણી ગણવામાં આવે છે
અને જ્યારે માછીઓની જાલમાં એક કાચમો સપડાય છે ત્યારે તેને થોડો દારૂ પાછને પાછો
છોડી મુકવામાં આવે છે. જપાનીઝ લોકોમાં એવી પચુ માન્યતા છે કે એક શીયાળ પોતાને
આકાર બદલીને એક ખુશસુરત ઓનો આકાર ધારણ કરી શકે છે તેથી અજાણુ લોકોમાં
જ્યારે કોઇ ખુશસુરત ઓ પરજામથી આવી વસે છે ત્યારે તેને શકરી નજરે જોવામાં આવે છે.

ઘરન માટે દુન્યાના લોકોમાં ધણા વીચીત્ર રીવાજો જોવામાં આવે છે એવું માનવામાં
આવે છે કે શેતાન્યત બરેલી શક્તીઓ સુરજ યા ચંદ્ર પર હુમલો લઇ જવાથી ઘરન થાય છે. એ
વખત હમેલદાર ઓ માટે ધણી શીકર રાખવામાં આવે છે. તેણીને કોઇ પણ જાતનું કામ
કાજ કરવાદેવામાં આવતું નથી કારણ કે કામ કરવાથી બચ્ચું કદરપું નીકલશે એવી ધરતી
રાખવામાં આવે છે.

હિન્દુસ્તાન તથા પરશીઆના ધણા લોકો બહુમંતર માનવાવાદા છે એવા ધણા બહુ-
મરો આવે છે જેઓ પોતાના ભણતરથી એક માણસને મારી નાંખે છે એમ માનવામાં આવે
છે. એમ પણ માનવામાં આવે છે કે એક દુશ્મનને મારી નાંખવાનો સાથી સહેલો રસ્તો
તે દુશ્મનનું ઘાસનું યા મીનનું પુતળું બનાવી તેને ચાલીસ દીવસ સુધી ફટકા લગાવી એક-
તાલીસમે દીવસે ડોકું ઉછરી દેવાનો છે. એવું માનવામાં આવે છે કે દુશ્મન પણ પોતા
જાનનાં બીમર પડી મરણ પામે છે. કેટલીક વખત તો એવું માને છે કે એવું પુતળું એક

રીતે બનાવવામાં આવ્યું હોય છે તે મરણ પામે છે. તેનું કારણ સહેલ છે. અમણ સેકા મણી બહેમી રહે છે અને જ્યારે તેઓ મણે છે કે બીજા બાદથીએ તેઓને મારી નાખે. જાદુ પુતલું બનાવ્યું છે ત્યારે ધારતીથી બીમાર પડી નાહક માર્યા ગય છે. જમણે એ દુશ્મનને મારી નાખવાની નહીં પણ તેને લોકોની ખફગીમાં ડાવવાની મકસદ હોય છે. આ બુલેલા ધર્મગ્રાની જમની પાંસરીનું હાડકું લઈ તેનો જુકો કરી એ રાકમાં ભેલી તેને ખવડાવવામાં આવે છે અને તેથી તે લોકોની ખફગીમાં આવી પડે છે એમ માનવામાં આવે છે પણ જો જુલથી જમની પાંસરીને બદલે ગ્રામી પાંસરીનું હાડકું વપરાયું હોય તો લોકોની ખીર તેના પર ઘણી વધી જશે એમ માનવામાં આવે છે.

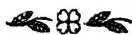
છત્તમાં જુવા વિચારના મુસલમાનો પોતાનું આત્મ માથું બોડાવી મથાલે બાજને એક ચુકો રહેવા દે છે એવી માન્યતાથી કે મરણ પછી બેહસ્ત તન્ક જવા અગાઉ તેઓને “અલ-સીરાત” નો પુલ જંને અસતરાની ધાર કરતાં પાતથો માનવામાં આવે છે તેપરથી પસાર થવું પડશે અને જો ચાલનાં આંચકા આવે તો બાલ પકડી ફરેસ્તો તેમને બચાવી દેશે.

સ્પેનમાં એવો રીવાજ છે કે એક દીવાસળી કળગાવ્યા પછી તેને ટુંક મારી યુગ્મવામાં આવતી નથી પણ પોતાની મેલેજ યુગ્મવા દેવામાં આવે છે. કહે છે કે એ રીવાજને લીધે ઘણી વીમા કંપનીઓને નુકસાન ખમવું પડ્યું છે.

હિન્દુસ્તાનના લોકોમાં એવો બહેમ છે કે એક માણસ છીંકે તો તેના પર કંઈ આફત આવી પડશે અને ઘણી વખતે એક છીંકતા માણસના સગાઓ તેને છીંકતો જોઈ “ભવશે” કરી બોલે છે. સ્પેનમાં પણ એવો રીવાજ છે. તથા એક માણસ છીંકે છે ત્યારે સામે ઘણી “જીસ મરાયા છનેસ” એમ બોલે છે. એનું કારણ એમ જણાવવામાં આવે છે કે ઇ. સ. ૧૫૮૦ તથા ૧૫૮૧ ના પેગમાં લોકો મરવા અગાઉ છીંકતા હતા તેથી એક માણસ છીંકે છે ત્યારે જીસસ અને મરાયાની પતાહ માંગવામાં આવે છે.

ઇટલીમાં જ્યારે કંઈ તોફાન થાય છે ત્યારે બધાં દેવસોમાંથી ઘંટ વગાડવામાં આવે છે. તેઓમાં એવી માન્યતા છે કે તોફાન ઊભું કરવાનું દેવદંડોનું કારસતાન છે અને ઘંટ વગાડવાથી દેવો નારસી જતાં તોફાન નરમ પડે છે.

૭ બીજા રીવાજો,

ઇટલીના “ફ્લોરેન્સ” સ્ટેટમાં એક ઘણોજ વીચીત્ર રીવાજ તેરમી સદીમાં મોજુદ હતો જ્યારે કોઇ માણસ ત્યાંના લોકોની ખફગીમાં આવી પડતો યાને કાંઈ ચુનાહ બદલ તેને શીક્ષા કરવાની હોય ત્યારે તેને લોડોનો ખેતાળ આપવામાં આવતો કારણ એ સ્ટેટમાં હોરરોને ઘણી હેરાનગતી ખમવી પડતી હતી. રાજ્યના કામમાં કોઇપણ જાતનો ભાગ તેને દેવા દેવામાં આવતો નહીં. તે દીવસના બહાર નીકળી શકતો નહીં અને બાહર જણાતા લોકો માર મારવામાં આવતો હતો. જ્યારે કોઈ લોડો રાજ્યની કાંઈ ગે...

અસહના ઓક શેકામાં લડાઇમાં જીત મળતાં તેની પાદગીરી જલ્પવવાનો રીતજ બહોળાવવા લાયક હતો. તેઓ ઝાડની શેડી કાપવી કાપી જમીનમાં ખોસતા અને તેનીપર દરરોજ તથા બીજી લડાઇમાં જીતેલી ચીજો ઓરતવામાં આવતી એવી રીતે ઉભી કાપેલી કાપેલી લાંબો વખત રહી શકતી નહીં જેવી દારૂના મુકાને તેઓની દારૂનો દંખ લાંબો ન લાગતો નહીં હતો.

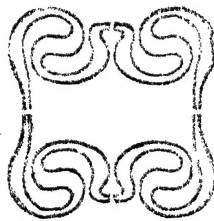
સ્પાર્ટન શેકામાં એક રીવાજ ધણેજ વખાણવા લાયક હતો. તેઓમાં ગામના બધા શેકા એક તેમજ પર બેસી દરરોજ સાથે જમતા હતા. મરીખી તથા તરંગરીનો તફાવત ગણનામાં આવતો નહીં. દરેક માનુષને પોતાના બોરાક માટે ચોક્કસ રકમ ગામના મુખીઓને બાપતો પાતી અને જે બોરાક પીરસવામાં આવતો તે ખાવો પડતો જેથી બધા શેકા સાદાઈમાં રહી શકતા અને પોતાનું શુરાતનપણું જાળવી શકતા હતા. છતીદાસમાં જાણીતી ચમલી “ પાસ એફ થરમેપલી ” ની લડાઇ જેમાં ત્રણસો માણસો હજારો પરશીઓનો સામે લડ્યા હતા અને પોતાના દેશનો બચાવ કરતાં મુત્તા હતા તે માણસો પણ સ્પાર્ટનો હતા.

અસહના વખતમાં છાપવાની કલાની શોધ થઇ તે અગાઉ અંધકર્તાઓને તેમની ચોપડીઓ સાથે દાટવામાં આવતા હતા અને જાણીતા રોમન કાયદા ધડનાર “ નુમા ” ને પણ તેની ચોપડીઓ સાથે દાટવામાં આવ્યા હતા.

અસહ રોમમાં આતશની પાસખાની કરવા કેટલીક કુંવારીકાઓને રાખવામાં આવતી હતી જેઓને લેકા “ વેસનલ વરજન-મ ” કહેતા હતા. તે કુંવારીકાઓને ઘણું મન અપાતાં આવડતું હતું અને કેટલાક પાસ હકો પણ તેઓને આપવામાં આવતા હતા. એ કે છ માણસને કોઈ ગુનાહ બદલ ફાંસીની સજા થઇ હોય અને તેને ફાંસીના માચડા આગલ લઇ જવામાં આવતો હોય અને સામેથી કોઇ “ વેસનલવરજન ” ની પાસખી જતી હોય તો પેલા માણસને છોડી દેવામાં આવતો હતો. પણ એ મુલાકાત અચાનક થયેલી હોવી જોઇએ. જેવી રીતે તેઓને હક આપવામાં આપ્યા હતા તેમ ચોક્કસ જોખમદારી પણ તેઓપર નાંખવામાં આવી હતી. જે કોઈપણ “ વેસનલ વરજન ” આરો માર્ગે જતી અને પોતાની પાકેલા મનને કશુંક લાગવા દેતી તો તેને જીવતી દાતી દેવામાં આવતી હતી.

પાકેલામનને મથોમાં મંજીવર વ્હીસો જેવામાં આવે છે જેને “ ભકતીના વ્હીસો ” કહેવામાં આવે છે. તે વ્હીસોપર જડાં કામગો લપેટી તેનીપર બંદગીના કલામો લખેલા હોય છે. કોઇ અજાણ દીખેટન જેને બહુતાં નહીં આવડતું હોય તે જો એ વ્હીલ હાથથી ફરવે તો તે વ્હીલપર લખેલી બધી બંદગી તેને કાપી હોય એમ ગણવામાં આવે છે. એ મહત્તા રીતજે બીજી કોમો તથા બીજા દેશોમાં જેવામાં આવે છે. પારસી શેકામાં કોઇ-માણસને બહુતાં નહીં આવડતું હોય અને ચોપડીમાંથી વાંચી જાણે એમ પણ નહીં હોય ત્યારે દરેક બંદગીને માટે ચોક્કસ વખત “ યથાચક્રવર્તીઓ ” જે ઘણી સહેલી અને કુંકા બંદગી છે અને દરેક દરેક જરોયાતી જાણે છે તે બહુતામાં આવે છે.

શા. ભુવચંદ અમીચંદના ધી જઇન એ.જન પ્રીટીંગ પ્રેસ (પ્રાંચ)

૬૦ કલુપીડમબ્બર સુરતમાં પ્રભુશંકર નરભોશમ વ્યાસે છાપ્યું.

છાપાવી પ્રસીદ્ધ કરનાર.

